

“STIPRI VAKAR – BRĪVI ŠODIEN” - MILITĀRĀ MANTOJUMA PROJEKTS

3. maijā Latvijas Okupācijas muzejā notika mediju pasākums un pēc tam brauciens pa militārā mantojuma tūrisma objektiem Pierīgā ar devīzi “Stipri vakar – brīvi šodien”.

Latvijas Okupācijas muzeja direktore Solvita Vība iepazīstināja ar muzeja ekspozīciju un muzeja plāniem, sadarbību ar militārā mantojuma tūrisma projektu, izveidojot okupācijas muzejā informatīvu stendu. Stends kalpos kā vārti ceļojumam militārā mantojuma vēsturē. Apmeklētāji šeit varēs saņemt ceļojuma plānošanai nepieciešamo informāciju un materiālus.

Militārā mantojuma projekta pārstāvji – A. Ziemele un J. Smalinskis pasākumā stāstīja par Latvijas-Igaunijas kopīgā militārā mantojuma tūrisma produkta izstrādi.

Kāpēc šodien runāt par militāro mantojumu

Kā Latvija un Igaunija kļuva par neatkarīgām valstīm? Kas mēs bijām pirms tam? Vai brīvību kāds mums uzdāvināja? Un kāpēc mēs tik spītīgi kā pirms simts gadiem negribējām dzīvot ne Krievijas cara, ne Vācijas ķeizara impērijā, tā arī vēl nesen – Padomju savienībā?

Lai varētu pasaulei atbildēt uz šiem jautājumiem, vispirms sava vēsture jāzina pašiem. Iespējams, mūsu zemē būtu daudz vairāk skaistu ēku, pilsētu, parku un ceļu, un mēs dzīvotu labāk, ja pagātnē mazāk būtu bijis ierakumu, bunkuru, kauju vietu, piemiņas vietu kritušajiem, slepeni okupācijas armijas

daļu un slēgtu militāru teritoriju ar raķešu bāzēm. Šie bijušie militārie objekti joprojām eksistē dabā un katram ir savs stāsts. Tā ir dzīva un patiesa vēstures grāmata. Nonākot šajās vēsturei svarīgajās vietās un uzzinot

faktos un liecībās balstītos stāstus, mēs spējam labāk saprast, ka brīvībai ir cena, ko maksājuši mūsu priekšteči un arī laikabiedri. Spējam ar pārliecību skaidrot, ka nacionālās un valstiskās identitātes saglabāšana savā valstī nav ne nacisms, ne genocīds pret citām tautām. Mums

ir svarīgi nepieļaut, lai kāds apšaubītu mūsu tiesības un spēju būt brīvām un neatkarīgām valstīm.

Ko piedāvā militārā mantojuma tūrisms

Ceļotāji ir aicināti iepazīt vietas, kurās risinājušies Latvijas un Igaunijas vēsturē svarīgi notikumi laikā no Pirmā pasaules kara sākuma 1914. gadā un abu valstu neatkarības iegūšanas 1918. gadā līdz tās atjaunošanai 1990./1991. gadā. Apmeklētājiem atvērta vairāk kā 600 militārā mantojuma vietas Latvijā un Igaunijā - muzeji, nocietinājumi, militārais aprīkojums, takas, bunkuri, cīņu vietas, militāras pilsētas, infrastruktūra, piemiņas vietas. Katra apskates vieta saistīta ar noteiktu vēstures posmu. Tie ir:

1. Pirmā pasaules kara 1914.-1918. g. karš/
2. Otrā pasaules kara 1939. - 1945. g. karš
3. Neatkarības cīņās 1944.-1945. g. karš
4. Neatkarības cīņās 1944.-1945. g. karš

Militārā mantojuma ceļvedis

Klajā laists militārā mantojuma tūrisma ceļvedis Latvijā un Igaunijā, kurā ietvertas militārā mantojuma vietas piedāvā ne tikai ekspozīcijas, bet arī ekskursijas ar gidu, pārgājienus un izbraucienus pa militāro norišu vietām, stāstus un maltītes pie ugunskura, nakšņošanu partizānu bunkurā un citas pieredzes. Ceļvedim pievienota pārskata karte, kurā atzīmētas tajā aprakstītās 173

militārā mantojuma vietas Latvijā un Igaunijā un ieteikti 12 ceļojuma maršruti. Ceļvedis lejuplādējams: <https://militaryheritagetourism.info/lv/info/publications>.

Militārā mantojuma tūrisma vieta <https://militarais.celotajs.lv>

Šajā vietnē ievietotas vairāk kā 600 militārā mantojuma vietas, un tās pievienotas laika līnijai, kontekstā ar svarīgākajiem vēsturiskajiem notikumiem un personībām, stāstiem. Laika līnijā izcelti 156 notikumi, kā arī vietnē aprakstītas 125 ar militārā mantojuma vēsturi saistītas tēmas. Par katru vietu ir plašāks apraksts un kontaktinformācija. Publicēti arī vairāk kā 200 atmiņu stāsti un liecības, ko iesūta vēstures entuziasti. Vietnē aizsākušās arī apmeklētāju diskusijas komentāros, precizējot faktus un pievienojot jaunas nianšes stāstiem. Stāstu sadaļa nepretendē uz vēsturiski apstiprinātu faktu objektivitāti, taču mums šķita svarīgi saglabāt arī tautas vēsturisko atmiņu, tādēļ joprojām ikviens interesents ir aicināts vietnes komentāru sadaļā pievienot savas atmiņas un stāstus.

Militārā mantojuma ekspozīcijas un objekti gatavojas tūrisma sezonai

Pie jau iepriekš veiktajiem uzlabojumiem vairākos militārā mantojuma objektos Latvijā un Igaunijā, tiem klāt nākuši vēl jauni uzlaboti objekti abās valstīs, kuri jau gaida apmeklētājus:

- Ezeres Muižas namā atklāta mūsdienīga un interaktīva ekspozīcija par karadarbības beigām Latvijā;
- Mežgarciemā uzstādīta skatu platforma, četri informatīvi stendi par militārajām aktivitātēm Carnikavas apkārtnē un Vidzemes piekrastē no 1917. gada līdz padomju laikiem un cita papildus infrastruktūra;

- Pēc padomju laiku militārpersonu autentiskiem apģērbiem paraugiem darināti jauni tērpi Līgatnes Padomju Slepēnā bunkura gidiem, kā arī tur atjaunināta ventilācijas sistēma;
- Vairākos bijušajos militāros objektos Igaunijā uzstādīti informācijas stendi – krasta aizsardzības baterijas Nr. 315 komandpunktam Sēres ciemā,

Sāremā; pie bijušās Dejevas militārās bāzes netālu no Karujerves ezera, Sāremā; pie kara tranšejas fragmenta Muhu salā, kas saglabāties kopš pirmā pasaules kara;

- Līdz ar vasaras sākumu vairākos militārā mantojuma objektos Kurzemē un Mangaļsalā tiks uzstādītas informācijas plāksnes ar aprakstiem un audio gida iespējām.

Kultūras mantojumu centra «Tīnūžu muiža» Ogres novadā

Savukārt, Kultūras mantojumu centra «Tīnūžu muiža» vadītājs Kaspars Špēlis klātesošos iepazīstināja ar savu skaitījumu par tūrisma infrastruktūras attīstīšanas iespējām Ogres novadā.

Tīnūžu muiža ir arī projekta Militārais Mantojums partneris, kur izveidota pastāvīgā ekspozīcija: pirmajā stāvā stāsta par 1. Pasaules kara notikumiem un kaujām pie Mazās Juglas upes, savukārt ēkas otrajā stāvā redzama Latvijas pūra lāžu ekspozīcija, kurā izstādītas visdažādākās pūra lādes no visas Latvijas.

Ekspozīciju izvietošana Tīnūžu muižas teritorijā aizsākusies tieši ar Kasparsa iniciatīvu; viņš jau bērnībā, tā pat kā viņa tēvs, izrādījis interesi par militāro vēsturi un sācis nodarboties ar dažādu senlietu kolekcionēšanu, tad vēl nezinot, ka tiek likts pamats pamatīgai vēsturiskai ekspozīcijai.

Pēc pasākuma Latvijas Okupācijas muzeja notika mediju izbrauciens, apmeklējot vairākas militārā mantojuma vietas Pierīgā-

FOTOGALERIJA:

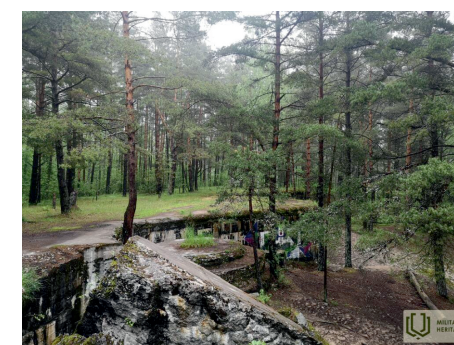

"Latvijas un Igaunijas kopīgā Militārā Mantojuma tūrisma produkts (EST-LAT156)" projektu līdzfinansē Eiropas Savienības Strukturālo un investīciju fondu mērķa "Eiropas teritoriālā sadarbība" Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programma.

Padomju militārpersonām būvēta pilsētiņa ar pretgaisa aizsardzības bāzi Mežgarciemā.

Foto E. Ražinskis

Krasta aizsardzības nocietinājumu komplekss Mangaļsalā
Foto E. Ražinskis

PSRS pazemes sakaru centrā Dūņezērā

Pusdienas žurnālistiem viesu namā "Gungas" (Divezeri, Ādažu novads) uzklājusi saimniece Ilze Briede. Tematiskā ēdienkarte raksturo projektā ietvertos četrus vēsturiskos laika posmus, dodot iespēju nobaudīt, kas tika likts galdā Pirmajā pasaules karā, Otrajā pasaules karā, mežabrāļu bunkuros un Padomju laikos.

Sagatavoja Natālija Ketnere

VILHELMAM PURVĪTIM - 150

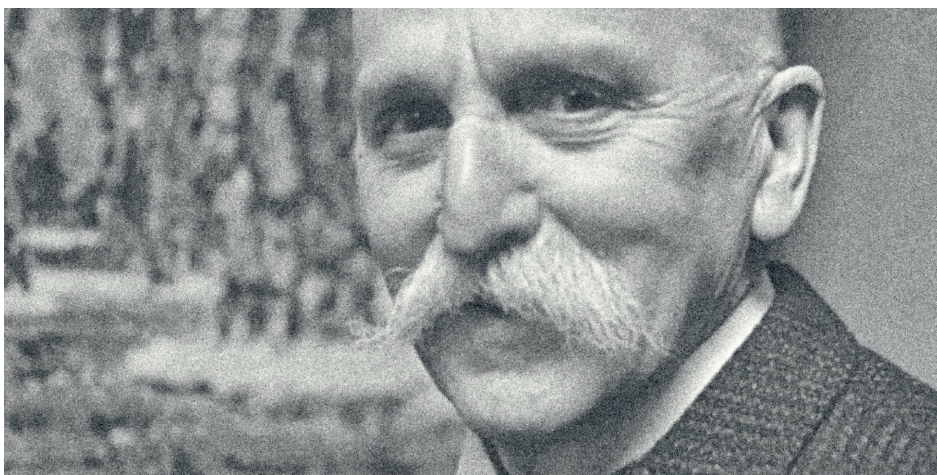
1 lp.

Nacionālās ainavu glezniecības izveidotājs un vērienīgākais modernizētājs Vilhelms Purvītis (1872–1945) ir atzīts par vienu no galvenajām personībām Latvijas 20. gadsimta pirmās puses vizuālajā mākslā. Gadsimtu mijā meistarīgo sniega un agra ziemeļu pavasara gleznotāju ievēroja Pēterburgā, Parīzē, Minhenē, Berlīnē, Vīnē un citos Eiropas mākslas centros. Pazīstamākais Baltijas modernās mākslas pārstāvis līdzvērtīgi iesaistījās ainavas žanra jaunajās pārmaiņās, gūstot panākumus ārzemēs, autoritāti Rīgas mākslas dzīvē un turpmāk nemainīgi augstu statusu Latvijas mākslas pasaulē.

Eiropeskā latviešu klasiķa vārds Latvijas mākslas vēsturē un sabiedrības priekšstatos ir kļuvis par vienu no nacionālās identitātes simboliem. Poētisku arhetipu veidā “purvītiskie” tēli, motīvi un noskaņas saglabā savu klātbūtni mūsu ainaviskās vides izjūtā un redzējumā. Gleznotāja radīto dzimtās ziemeļnieciskās dabas koptēlu, tāpat kā klasiski komponēto Latvijas ideālo ainavu gadalaiku mijā, mēdz uztvert kā nacionālās ainavas kanonu.

Purvītis pelna īpašu ievēribu kā augstākās mākslas izglītības idejas īstenotājs un kultūrpolitikas līdzveidotājs neatkarīgajā Latvijas valstī, kā pirmais Latvijas Mākslas akadēmijas rektors un Dabasskatu meistardarbnīcas vadītājs un vienlaikus – prestižā Rīgas pilsētas mākslas muzeja (tag. Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, LNMM) direktors, nacionālās mākslas kolekcijas veidotājs un reprezentatīvu starptautisko izstāžu rīkotājs.

Ainavistam veltītā jubilejas retrospekcija aptver dažādu daļrades periodu darbu izlasi no Latvijas Nacionālā mākslas muzeja krājuma – lielākā saglabājušos mākslinieka gleznu

un grafiku kopuma, ko papildina eksponāti no Liepājas un Tukuma muzeju kolekcijām un vairākām privātkolekcijām – Belēviču ģimenes, Andra Kļaviņa, Zuzānu un citām.

Tradicionālākai gleznieciskajai izteiksmei mijoties ar daudzveidīgu iespaidu modernizētu, “agrā” un “vēlā” Purvīša mākslinieciskā pašattīstība un stilistiskā mainība izstādē atklājas robežās no plenēriskām studijām un neoromantiskām noskaņu ainavām līdz klasiskās tradīcijas apzīmogatām plašām panorāmām un majestātiska nacionālās ainavas kanona sacerei.

Ar 2021. gada novembrī UNESCO Ģenerālās konferences 41. sesijā pieņemtu lēmumu Vilhelma Purvīša 150. jubileja ir iekļauta UNESCO svinamo dienu kalendārā 2022. gadā. Starptautiskā mērogā veicinot izpratni par pasaules kultūras daudzveidību un vērtībām, UNESCO atzīmē dalībvalstīm nozīmīgu notikumu gadadienas, kā arī izceļ personības, kas ar savu darbu devušas būtisku ieguldījumu izglītības, zinātnes un kultūras attīstībā.

Izstādes laikā Latvijas Nacionālais mākslas muzejs piedāvā vēl nebijušu iespēju, uzskāpjot pa sastatnēm 4 metru augstumā, tuvumā aplūkot vienu no Purvīša sienu gleznojumiem, kas rotā 3.

stāva vestibulu, – 1907. gadā radīto ainavu “Kokneses pilsdrupas”. Trīs muzeja linešu gleznojumi ir mākslinieka vienīgais veikums monumentāli dekoratīvajā glezniecībā.

Kā izstādes satelītelements Vilhelma Purvīša gleznu vietā 19. un 20. gadsimta mijas Latvijas mākslas pastāvīgās ekspozīcijas zālē iekļaujas Kristapa Kalna fotogrāfiju grupa “Prototips”, kas tematiski saista glezniecības klasikas ilglaiku ar šodienas esamības dokumentējumu. Fotodarbos fiksēta Latvijas ainava četrus gadalaiku mainībā, māksliniekam no dokumentāli vērojošas pozīcijas pētot ainaviskos tēlus, klasiskos motīvus un kompozīcijas principus, ko pazīstam no Purvīša gleznām.

Izstādes iepazīšanai izveidots audiogids, kas latviešu un angļu valodā vēsta par desmit Vilhelma Purvīša mākslas darbiem. Tā izmantošanai ekspozīcijā nepieciešams savs mobilais tālrunis un austiņas, taču šos stāstus var klausīties arī jebkurā citā vietā, kur nodrošināts interneta pieslēgums. Audiogids bez maksas pieejams LNMM mobilajā aplikācijā un lietotnē SoundCloud.

Teksts: Aija Brasliņa, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs

OGRES MUZEJĀ V. PURVĪŠA 150 GADU JUBILEJAS IZSTĀDE

No 2. jūnija līdz 31. jūlijam muzejā 150 gadu jubilejas izstāde „Vilhelms Purvītis. Gadalaiki”. Tajā būs eksponēti darbi no Latvijas Nacionālā mākslas muzeja krājuma un Zuzānu kolekcijas.

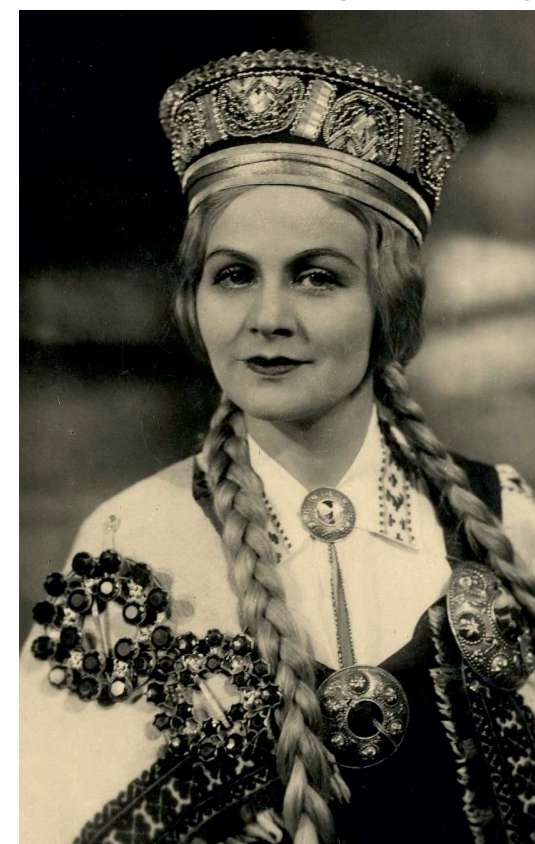
Izstādi papildinās video un fotomateriāli par gleznotāja dzimtajām mājām „Vecjauzi” Ogres novada Taurupes pagastā un viņa dzīves gājumu.

AKTRISEI UN DZIEDĀTĀJAI ELVĪRAI BRAMBERGAI - 120

Elvīra Bramberga dzimusi 1902. gada 22. maijā strādnieku ģimenē Rīgā, Torņakalnā. Tēvs pārvaldījis krievu un vācu valodu un šajās valodās sarunājies ar mazo Elvīru. Diemžēl Brambergu ģimenē nav valdījusi saskaņa, un Pirmā pasaules kara laikā nākamās aktrises vecāki šķīrušies. Elvīra dzīvojusi pie mātes Johannas, tēvu redzējusi maz, tomēr viņam bijusi liela ietekme uz topošās aktrises garīgo attīstību. Tēvs pratis krievu un vācu valodu, bija grāmatnieks, taču ne visai veiksmīgs. Jāpiebilst, ka aktrises tēvs mira 1931. gadā, tā arī neredzējās meitu uz skatuves. Elvīras Brambergas māte bija mežsarga meita, ļoti mīlēja dabu, un šo īpašību bija pārmantojusi arī Elvīra. Māte gan neatbalstīja meitas interesi par teātri. Arī tad, kad viņa jau bija kļuvusi par ievērojamu aktrisi, māte izvairījies apmeklēt izrādes, kurās spēlēja meita.

Elvīru pamana režisore Anna Lāce

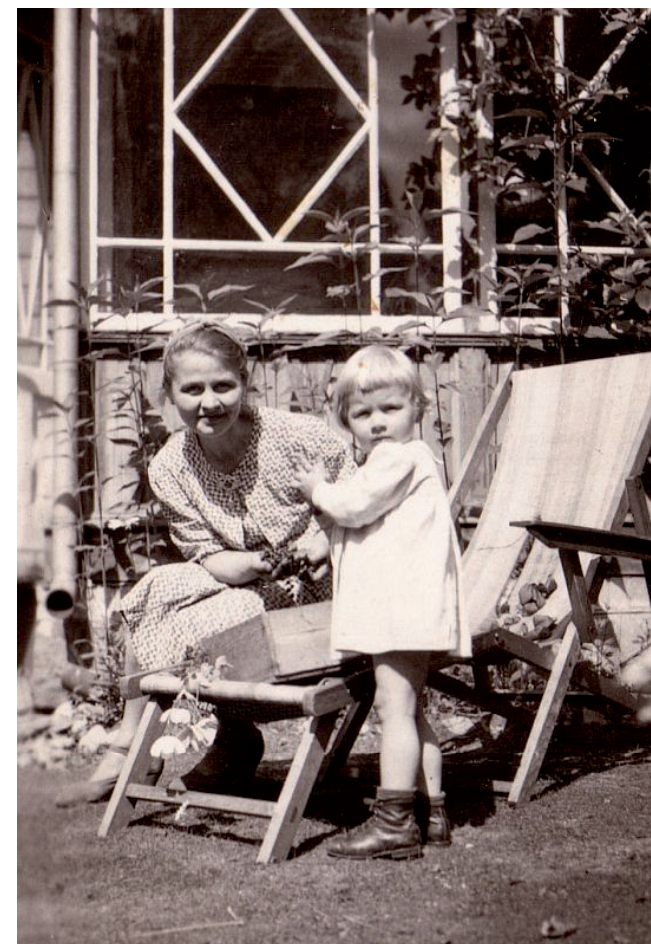
Elvīra Bramberga kopā ar jaunāko brāli Teodoru mācības sāka Torņakalna Izglītības biedrības progimnāzijā, kur viņas pirmā latviešu valodas un literatūras skolotāja bija kādreizējā Torņakalna Palīdzības biedrības teātra aktrise. Šajās stundās, deklamējot dzeju un iesaistoties uzvedumos, Elvīra saskārās ar pirmajiem skatuviskajiem uzdevumiem. Kādos bērnu svētkos Saules dārzā daļlasišanas teltī Elvīra deklamēja Aspazijas dzejoli. Tur viņu noklausījās aktrise Biruta Skujeniece un režisore Anna Lāce, kura ieteica Elvīrai mācīties par aktrisi.

teātris, kurā spēlēja arī Elvīra Bramberga.

Savās atmiņās Elvīra Bramberga stāsta: “Skolas biedrenes reprezentēja dažādas tautas. Gimnāzijas direktors, kā arī pedagogi ļoti respektēja dažādu tautu īpatnības, un skolas izrīkojumos audzēknēm vajadzēja rādīt savu nacionālo seju – dziedāt vai deklamēt mātes valodā. Man bija gods reprezentēt latvju tautu. Ne direktors, ne arī pedagogi līdz tam ar latviešiem nebija tikušies un par latvju tautu, tās īpatnībām un kultūru maz bija dzirdējuši. Mana uzstāšanās pavēra aizkaru, ļaujot ieskatīties mūsu tautā. Un viņi arī jūsmoja par latvju valodas daiļskanīgumu. Izrīkojumos mani piespieda aizpildīt programmas lielāko daļu. Krievijā uzturēdamās, deklamēju vienīgi latvju valodā.”

Turpinājums nākamajā pielikumā

Elvīra Bramberga ar meitu Velgu vasarnīcā Ogrē, Zilokalnu prospektā 5. Ap 1944. gadu.